Vuosikertomus 2019

Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö sr.

itla

Sisältö

4 Valtuuskunnan puheenjohtajalta

6 Strategiakuva

8 Vuosi 2019 pähkinänkuoressa

10 Muutoksen vuosi 2019

12 Miltä lasten ja perheiden maailma näytti Suomessa vuonna 2019?

14 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilannekuva ja kehityssuunnat

18 Toiminta

24 *Artikkeli:* Kaakkurin malli - konkreettista kehitystä oululaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin

26 *Artikkeli:* Yhteistyöllä nopeammin apua nuorille

28 *Artikkeli:* Työpajoista näkökulmia lapsilähtöisen yhteiskuntapolitiikan kehittämiseen

29 *Artikkeli:* Implementointi lisää hoidon vaikuttavuutta ja tasa-arvoisuutta

30 Pitkäjänteisellä varainhoidolla turvataan säätiön toiminta

34 Hallinto

38 Näköaloja vuoteen 2020

Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö sr. (Itla) on perustettu vuonna 1987. Säätiön aikaisempi nimi oli Itsenäisyyden juhlavuoden lastenrahaston säätiö. Itlan perustajajäsenet ovat sosiaali- ja terveysministeriö sekä Lastensuojelun Keskusliitto. Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiölle lahjoitettiin eduskunnan 5.12.2017 tekemän juhlapäätöksen perusteella 50 miljoonan euron pääoma. Pääoma lahjoitettiin Neste Oyj:n osakkeina, jotka olivat arvoltaan 49 999 949 euroa. Säätiön kansanedustajista koostuvan valtuuskunnan asettamisesta ja säätiön pääomittamisesta on säädetty lailla (1004/2017).

itla Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö

Valtuuskunnan puheenjohtajalta

“Ei ole olemassa erillistä lapsipolitiikkaa. Lapsinäkökulman tulee läpäistä kaikki julkisen politiikan alueet, minkä vuoksi lapsi- ja ylipäänsä ihmisvaikutusten arvioinnin edistäminen on toiminnassamme keskeistä. Lasten ja perheiden hyvinvoinnilla täytyy olla yhdenvertaiset edellytykset asuinpaikasta riippumatta. Lasten ja perheiden pitää saada apua oikeaan aikaan.

Säätiön toiminta perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen sekä lasten hyvinvointia koskevaan tutkimustietoon: keräämme, analysoimme ja välitämme tietoa interventioista, kokeiluista ja palveluista, joissa lapset ja perheet ovat toimijoina.”

NÄIN ITSENÄISYYDEN JUHLAVUODEN LASTENSÄÄTIÖN TARKOITUSTA kuvataan syyskuussa 2019 hyväksytyssä strategiassa, joka ohjaa säätiön toimintaa suunnitelmakaudella 2019–2022. Itlan tehtävä lapsen oikeuksien edistäjänä on yhteiskunnallisesti merkittävä ja ennen kaikkea säätiössä tehdyn työn merkityksellisyys korostuu niiden lasten ja perheiden elämässä, joille tämän työn seurauksena huominen näyttäytyy toiveikkaana ja mahdollisuuksia täynnä.

KEVÄÄN 2019 EDUSKUNTAVAALIEN MYÖTÄ LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNIN edistämisessä otettiin askelia toivottuun suuntaan. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma sisältää tärkeitä linjauksia lapsiystävällisen Suomen rakentamiseksi ja erilaisten perhemuotojen tukemiseksi. Vanhempainvapaita ja sosiaaliturvajärjestelmää uudistetaan, lapsiperheköyhyyttä torjutaan ja lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa jatketaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen ohella. Itlalla on tässä kehittämistyössä oma roolinsa esimerkiksi lapsipolitiikan tietopohjan rakentajana ja lapsipolitiikan innovaatiotoiminnan edistäjänä.

MARININ HALLITUS ON MYÖS SITOUTUNUT JATKAMAAN KANSALLISEN LAPSISTRATEGIAN VALMISTELUA. Vuoden 2019 aikana Itlan tekemä benchmarkkaus kansallisten lapsistrategioiden laadinnasta ja seurannasta sekä lapsivaikutusten arvioinnista vauhdittaa osaltaan lapsistrategiakomitean työtä. Uudesta-Seelannista, Skotlannista ja Ruotsista kerätty vertailuaineisto on loistava esimerkki Itlan tekemästä kansainvälisestä yhteistyöstä, joka tarjoaa mahdollisuuden vertaiskehittämiseen sekä parhaiden käytänteiden käyttöönottoon Suomessa.

SUOMEN LAPSET VOIVAT KANSAINVÄLISESTI VERTAILLEN PÄÄSÄÄNTÖISESTI ERITTÄIN HYVIN, mutta samaan aikaan julkista keskustelua varjostaa useat lasten ja perheiden hyvinvointiin liittyvät kysymykset, kuten ylisukupolvinen syrjäytyminen ja alueiden eriarvoistuminen. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ovat aikamme suurimpia haasteita, joiden vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen. Ilmastonmuutoksen torjuminen on otettava tiiviiksi osaksi lapsipolitiikkaa. On meidän tehtävämme varmistaa, että myös tulevat sukupolvet saavat hengittää puhdasta ilmaa ja uida puhtaissa vesissä. Meidän tehtävämme on varmistaa, että tulevat sukupolvet voivat hyvin.

ITLA ON VUONNA 2019 JATKANUT VAHVAA VAIKUTTAMISTYÖTÄÄN ja tuottanut yhteiskunnan käyttöön riippumatonta tietoa lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Minulla on ollut ilo seurata Itlan valtuuskunnan tuoreena puheenjohtajana säätiön määrätietoista ja ratkaisukeskeistä otetta lapsimyönteisyyden rakentajana. Tätä tärkeää työtä on jatkettava laajassa yhteistyössä niin, että jokaiselle lapselle huominen näyttäisi eilistä paremmalta.

Mirka Soinikoski
Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiön valtuuskunnan puheenjohtaja

Strategia 2019–2022

Periaatteet

- lapsen oikeuksien sopimus
- eettisyys, yhdenvertaisuus
- kumppanuus, dialogisuus
- tutkittu tieto
- kansainvälisyys

Keinot

- Lapsinäkökulma läpäisee kaikki julkisen politiikan alueet.
- Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnilla on yhdenvertaiset edellytykset asuinpaikasta riippumatta.
- Lasten ja perheiden palvelujärjestelmän systeemisen muutoksen vauhdittaminen.

Tavoite

Suomi on lapsille maailman paras paikka.

Luomme maaperää lapsimyönteiselle Suomelle

Tieto lasten ja perheiden hyvinvoinnista

Innovaatiot ja ennakointi

Johtamis-koulutus

Viestintä ja yhteiskunnallinen keskustelu

Pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen varainhoito

itla
Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö

2019 pähkinänkuoressa

- SELVITYKSET
- YHTEISTYÖHANKKEET
- KOULUTUS
- PALKINNOT
- LAHJOITUKSET
- MENETELMIEN KOTIPESÄTOIMINTA

Selvitys lapsivaikutusten arvioinnista
Selvityksessä tarkasteltiin lapsivaikutusten arvioinnin nykytilaa ja kehitystarpeita säädösvalmistelussa ja poliittisessa päätöksenteossa sekä valtiohallinnossa että kunnissa.

Lapsiystävällinen kunta –mallin digitalisoimiminen
Itla tukee Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallin digitalisoimista. Digitalisaatiolla tehostetaan mallin hyödyntämistä kunnissa ja lisätään esimerkiksi lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia sekä vahvistetaan lapsivaikutusten arviointia.

Jakkara-palkinto Turkuun
Itlan Kasvun tuki -toimitus myönsi vuoden 2019 Jakkara-palkinnon näyttöön perustuvan työtavan edistämisestä Turun kaupungin koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja Turun yliopistollisen keskussairaalan nuorisopsykiatrian yhteiselle toimintamallille, jonka avulla nuoret saavat apua mielenterveyden pulmiin koulussa.

Kansainvälinen selvitys lapsistrategioista ja lapsivaikutusten arvioinnista
Tavoitteena oli selvittää, minkälaisia lapsistrategioita vertailumaissa on, miten ne on laadittu ja miten niitä toteutetaan. Pyrkimyksenä oli tunnistaa käytäntöjä ja oppeja, joita Suomessa voisi hyödyntää.

Kaksi lahjoitusprofessuuria interventio- ja implementointitutkimuksen alalle
Professuurit lahjoitettiin Turun yliopistolle ja Oulun yliopistolle, jotka nimittävät professorit kevään 2020 aikana. Lahjoitusprofessuureihin liittyy yhteistyötä sekä tiedon että innovaation osalta.

Lapsuuden rakentajat – tulevaisuuden tekemisen paikka johtajille
Lapsuuden rakentajat -johtamiskoulutus starttaa vuoden 2020 alussa. Se tarjoaa alustan moninäkökulmaiselle tulevaisuustyölle sekä alustan, jolla testata, jalostaa ja viedä käytäntöön uusia ideoita yksin ja yhdessä. Koulutusta suunniteltiin vuonna 2019.

Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen yhteisövaikuttavuusmallin avulla
Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö ja Lastenmaailma ry aloittivat yhteistyöhankkeen, jossa kokeillaan ja analysoidaan erityisesti Collective Impact eli yhteisövaikuttavuus-lähestymistavan soveltuvuutta lasten osallistamiseen kaupunkisuunnittelussa.

Lapset SIB
Tampereen yliopisto ja Itla solmivat yhteistyösopimuksen, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa vaikuttavuusinvestointien (Social Impact Bond, SIB) tuomista muutoksista kaupunkien toimintaan. Selvityksessä luodaan toimijoiden käsityksiä SIB-toimintamallin vaikutuksista kaupungin toimintaan sekä nostetaan esille SIB-mallin soveltamisen esteitä ja mahdollisuuksia.

Mitä tehdä teini-ikäisten kiireellisten sijoitusten kasvulle?
Itla käynnisti yhdessä THL:n kanssa teini-ikäisten sijaishuollon työmenetelmiä koskevan selvityksen. Toukokuuhun 2020 mennessä selvitetään, millaisia menetelmiä on kehitetty vaativiin tilanteisiin ja millaisten menetelmien on todettu vaikuttavan.

Kaakkuri-malli palkittiin parhaana suomalaisena ”Islannin mallina”
Itlan haastekilpailun voitti meni Oulun kaupungin Kaakkuri-pilotille. Kaakkurin mallin tavoitteena on järjestää vapaa-ajan toimintaa lapsille ja nuorille uudenlaisella yhteistyöllä sekä lasten ja perheiden tarpeista käsin. Lisäksi malliin kuuluu perhekohtainen yhteistoiminta silloin kun lapsi ja perhe tarvitsee monialaista tukea. Malli pohjautuu Lapset puheeksi –palvelumalliin ja siihen on yhdistetty tutkimus yhtenä ongelmanratkaisukeinona.

Näyttöön perustuvien menetelmien levittäminen jatkui
Vuoden 2019 aikana jatkui Kasvun tuki -työ, jonka puitteissa psykososiaalisia menetelmiä arvioidaan ja levitetään. Säätiö levittää menetelmiä, jotka vastaavat keskeisiin kansanterveydellisiin haasteisiin ja ovat saaneet vahvan tai kohtalaisen vahvan näytön. Itla on levittänyt menetelmiä yhteistyössä Mieli ry:n kanssa. Vuonna 2019 Itlan rahoitusosuus oli 305 900 euroa. Lisäksi lapsi- ja perhepalveluiden johdolle on tarjottu juurruttamisen tukea osana LAPE-akatemioita vuoden 2019 aikana viidessä eri tilaisuudessa.

Itla perusti kansallisen lapsi- ja perhepolitiikan ennakointiverkoston
Miltä maailmamme näyttää 20 vuoden päästä? Mitä se tarkoittaa lasten ja perheiden asuinympäristön kannalta? Millaista osaamista meidän tulisi vahvistaa yhteiskunnassamme, jotta lapset, nuoret ja perheet voisivat entistä paremmin tulevaisuudessa? Itlan koordinoiman kansallisen lapsi- ja perhepolitiikan ennakointiverkoston tehtävänä on ennakoida tulevaisuutta erityisesti lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta.

Muutoksen vuosi 2019

ITLAN TOIMINTA JA ASEMA MUUTTUIVAT OLEELLISESTI vuoden 2017 lopussa, kun eduskunta päätti juhlapäätöksellään lahjoittaa säätiölle 50 miljoonan euron pääoman lasten hyvinvoinnin ja yhdenvertaisen kehityksen tukemiseksi. Vuoden 2018 aikana luotiin uudet hallinnolliset rakenteet ja järjestettiin varainhoito. Toiminta keskittyi tuolloin näyttöön perustuvien psykososiaalisten menetelmien arviointiin, levittämiseen ja juurruttamiseen osana sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa.

VUOSI 2019 OLI UUDEN TOIMINTASTRATEGIAN LUOMISEN ja käynnistämisen vuosi, jonka aikana Itlan toimintaa suunnattiin ja laajennettiin.

SÄÄTIÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ TAPAHTUI MUUTOKSIA viimeisen vuoden aikana. Julkiseen keskusteluun nousi useita lasten ja perheiden hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä, kuten syrjäytyminen, alueiden eriarvoistuminen ja ilmastonmuutos. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa on useita tavoitelinjauksia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi kuluvalla hallituskaudella, kuten kansallisen lapsistrategian valmistelu sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että sosiaaliturvajärjestelmän uudistaminen.

ITLAN HALLITUS ON RAKENTANUT UUTTA STRATEGIAA loppuvuodesta 2018 alkaen ja hyväksyi syyskuussa 2019 strategian suunnitelmakaudelle 2019—2022. Strategian ytimessä on tutkimukseen perustuva tieto, joka kytkeytyy *1) lapsien ja lapsiperheiden palvelujen ja niihin liittyvien toimenpiteiden, työmenetelmien ja interventioiden vaikuttavaan käyttöön, 2) lapsipalveluihin ja -interventioihin liittyvään innovaatiotoimintaan* sekä *3) lasten ja perheiden hyvinvointia ja kasvua tukevaan johtamisosaamiseen.*

ITLA UUDISTI VUONNA 2019 hallintomallinsa, toimintatapansa ja viestinnällisen ilmeensä vastaamaan uudistettua strategiaa. Keväällä 2019 muutimme uusiin toimitiloihin Helsingin Ruoholahteen.

VUONNA 2019 TEHTIIN USEITA UUSI AVAUKSIA kaikissa edellä mainituissa kolmessa toimintalinjassa. Itla on osallistunut näyttöperusteisen menetelmiä ja palveluja koskevan tutkimustiedon levittämiseen Suomessa kouluttamalla ja konsultoimalla lapsipalvelujen ammattilaisia ja heidän esimiehiään, ja olemme mukana näyttöperusteisen kansallisen mallin rakentamisessa. Vuonna 2019 järjestettiin ensimmäinen lapsiperheiden palvelujen innovaatiokilpailu. Säätiö myös perusti lapsi- ja perhepoliittisen ennakointiverkoston ja käynnisti tutkimustietoon perustuvaa kokeilutoimintaa. Kesällä 2019 käynnistettiin lapsipolitiikan johtamiskoulutuksen suunnittelun. Koulutus käynnistyy alkuvuodesta 2020. Kahden interventio- ja implementointitutkimuksen lahjoitusprofessuurin perustaminen vuosille 2020—2022 oli yksi vuoden 2019 merkittävimmistä rahoituspäätöksistä.

SÄÄTIÖN TARKOITUS

Säätiön tarkoituksena on edistää ja tukea Suomessa asuvien lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja asemaa sekä hyvää tulevaisuutta. Säätiö edistää ja tukee myös vanhemmuutta sekä lasten kasvuoloja ja kasvatusta.

TAVOITTEET JA TOIMINTA

Tarkoitusta varten säätiö toimii sillanrakentajana, koollekutsujana ja tiedon syntetisoijana lasten hyvinvointiin liittyvien päätöksentekijöiden, tutkimusyhteisöjen ja ammattilaisten välillä ja menestyy yhdessä yhteistyökumppaniensa kanssa.

Lasten ja perheiden hyvinvoinnilla täytyy olla yhdenvertaiset edellytykset asuinpaikasta riippumatta. Lasten ja perheiden pitää myös saada apua oikeaan aikaan. Säätiön tavoitteena on vauhdittaa lasten ja perheiden palvelujärjestelmän systeemistä muutosta niin, että lapset ja perheet saavat tarvitsemansa avun.

Säätiön toiminta perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, lasten hyvinvointia koskevaan tutkimustietoon ja eduskunnan alaiseen riippumattomaan asemaan. Säätiö toimii yhteistyössä kansainvälisten toimijoiden kanssa.

Tutkitun tiedon merkitys ei ole itsestään selvää yhteiskunnassa. Säätiö perustaa toimintansa tieteellisesti tutkittuun tietoon, sen parempaan hyödyntämiseen ja siten tehokkaampaan tiedon käyttöön päätöksenteossa ja palveluiden kehittämisessä. Säätiö tutkii itse, tilaa tutkimuksia ja välittää tutkimustietoa.

TOIMINTA-ALUEET

Lapsipolitiikan tieto
Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia edistävien ja vaikuttavien toimenpiteiden objektiivisen tietopohjan rakentaminen, ylläpitäminen ja levittäminen. Hyvinvointia edistävät toimenpiteet voivat olla työmenetelmiä, ohjelmia, kokeiluja ja palveluita.

Innovaatiotoiminta
Lapsille ja lapsiperheille suunnattujen palveluiden ja muiden toimintojen uudistumisen edistäminen. Palvelujärjestelmän uudistumisen tukeminen esimerkiksi lupaavia käytäntöjä paikantamalla, analysoimalla ja tukemalla sekä niitä jalostamalla ja levittämällä.

Lapsipolitiikan johtamiskoulutus
Tavoitteena on lasten ja perheiden hyvinvointia ja kasvua tukevan johtamisosaamisen vahvistaminen lapsipolitiikan päätöksentekijöille suunnatulla koulutuksella sekä näyttöperusteisen toimintatavan vakiinnuttaminen koulutuksen ja konsultaation keinoin alan ammattilaisille.

Viestimme
sekä omasta toiminnastamme että lasten ja perheiden hyvinvointitiedosta eri kanavissa sekä osallistumme yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Miltä lasten ja perheiden maailma näytti Suomessa vuonna 2019?

Syntyvyys ja kotitalouksien käytettävissä olevat tulot laskivat Suomessa enemmän kuin muissa Pohjoismaissa. Kotitalouksien käytössä olevat tulot laskivat lähes puolessa Suomen kunnista, mikä poikkeaa Pohjoismaisesta yleisestä kehityksestä.

Arvioiden mukaan biologista naista kohden syntyi 1,35 lasta, mikä on vähemmän kuin vuoden 2018 vastaava luku 1,4 lasta. Kokonaishedelmällisyysluku on koko mittaushistorian alhaisin. Suomessa on Pohjoismaisessa vertailussa alhaisin syntyvyys –, mutta myös ulkomaalaisväestön osuus. Lisäksi Suomi on ohittanut Ruotsin maana, jossa on Pohjoismaiden vanhin väestö.

Kouluterveyskyselyn mukaan yli puolet lapsista ja nuorista piti koulunkäynnistä, etenkin 4. ja 5. luokan oppilaat ja ammattioppilaitosten pojat. Koulu-uupumista kokivat yleisemmin tytöt perusopetuksen 8. ja 9. luokilla ja lukiossa, joista joka viides koki uupuneensa.

Koulukiusatuksi vähintään kerran viikossa koki joutuvansa joka neljästoista 4. ja 5. luokan opiskelija. Yläkoululaisilla, lukiolaisilla ja ammattiin opiskelevilla kiusaamiskokemukset olivat harvinaisempia.

Lapset ja nuoret olivat pääosin tyytyväisiä elämäänsä. Useimmilla oli hyvä keskusteluyhteys vanhempiensa kanssa. Yhteys on parantunut etenkin perusopetuksen 8. ja 9. luokkien, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten pojilla verrattuna aikaisempiin vuosiin.

Vapaa-ajalla nuorten harrastaman hengästyttävän liikunnan osuus oli hieman lisääntynyt, joskin ylipainoisten osuus oli pysynyt samana kuin vuonna 2017.

Nuorten humalahakuinen juominen on vähentynyt viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana etenkin ammattiin opiskelevilla nuorilla. 27 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevista, 18 prosenttia lukiolaisista ja 10 prosenttia peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista joi itsensä kunnon humalaan vähintään kerran kuukaudessa, pojat yleisemmin kuin tytöt.

Kelan myöntämien vanhempainpäivärahan ja erityishoitorahan vähimmäismäärät suurenivat. Perhe-etuudet paranivat lapsesta yksin huolehtivan äidin ja monikkoperheen isän osalta. Heidän vanhempainrahakautensa pidentyivät.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilannekuva ja kehityssuunnat

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilannekuva on erilainen eri puolilla maailmaa. Vuonna 2016 voimaan tulleet YK:n kestävän kehityksen tavoitteet – jotka täydentävät 30 vuotta voimassa ollutta Lapsen oikeuksien sopimusta – ovat yleismaailmallisia ja niillä on vaikutusta yhtä lailla Suomeen ja Pohjoismaihin kuin maailman kaikkein köyhimpiin maihin. Kehitystavoitteet velvoittavat kaikkia YK:n jäsenvaltioita ja kertovat samalla siitä, miten erilainen tilanne lapsilla eri puolilla maailmaa on.

Lasten tilannekuva Suomessa on kahtiajakoinen. Yhtäältä suuri osa lapsista ja perheistä pärjää hyvin, mutta toisaalta osa lapsiperheistä elää köyhyydessä, heikoimmassa asemassa olevat perheet ovat ylisukupolvisen huono-osaisuuden kierteessä ja osa lapsista elää kehitysympäristöissä, jotka eivät turvaa tasapainoista kasvua.

Maailmalla edistyksellisimmissä maissa – ja viiveellä myös Suomessa - kiinnostavana lasten hyvinvoinnin kehityssuuntana ovat olleet julkisen politiikan lapsivaikutusten arviointiin, lapsibudjetointiin, lapsille tarkoitettuihin palveluihin ja lasten osallisuuteen liittyvät toimenpiteet. Itlan toiminnan lähtökohtana on sekä Suomen että kansainvälisen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilannekuvan hahmottaminen ja hyvinvointia edistäviin tekijöihin vaikuttaminen syyskuussa 2019 hyväksytyn strategian mukaisesti.

Tilannekuva *Suomessa*

PÄÄMINISTERI SANNA MARININ SUOMEN HALLITUSOHJELMA on rakennettu ihmislähtöisyys keskiössä. Hallitusohjelmassa on lupaus uudesta osallistavasta Suomesta sekä valtionhallinnon uudenlaisesta vuorovaikutuksesta kansalaisten kanssa. Iso yksittäinen tavoite hallitusohjelmassa on myös ehkäistä nuorten syrjäytymistä aikaisempaa tehokkaammin lapsi- ja perhepalveluja uudistamalla. Kansallisten 1987 ja 1997 syntyneiden kohorttitutkimusten mukaan suurimmalla osalla lapsista ja nuorista asiat ovat hyvin, ja heidän elämässään on tekijöitä, jotka tukevat arjessa pärjäämistä, hyvinvointia ja kukoistamista. Tutkimusten mukaan samaan aikaan noin 10 prosenttia lapsista varttuu perheissä, joihin on kasautunut useampia arkea kuorimittavia tekijöitä, ja jotka osaksi myös siirtyvät vanhemmilta lapsille sukupolvesta toiseen.

LASTEN JA NUORTEN MIELENTERVEYDEN HÄIRIÖT ovat olleet toistuvasti esillä yhteiskuntapoliittisena haasteena. Mielenterveyden häiriöitä pystytään kuitenkin ehkäisemään ennalta tehokkaasti lapsuus- ja nuoruusiässä. Vaikuttava ennaltaehkäisy tarkoittaa toimenpiteiden kohdentamista lapsesta ja nuoresta laajemmin vanhempiin, koko perheeseen ja lasten sosiaaliseen ympäristöön. Lasten ja nuorten psykiatrisissa palveluissa ja hoidossa olevien palvelujen käyttäjien määrällistä kasvua ei voida selittää pelkästään lasten ja nuorten mielenterveyden heikentymisenä, vaan palvelujen käytön lisääntyminen on johtunut monessa tapauksessa myös hoitoonhakeutumiskynnyksen madaltumisesta. Näyttöön perustuvilla työmenetelmillä ja interventioilla voidaan siirtää palvelujen käytön painopistettä preventiivisiin palveluihin ja kevyempiin hoitomuotoihin. Tutkimusnäyttöön perustuvilla työmenetelmillä ja interventioilla voidaan vaikuttaa oleellisella tavalla siihen, että lapset, nuoret ja perheet saavat oikeaa palvelua juuri oikeaan aikaan ja inhimillisellä tavalla.

VALTAKUNNALLISTEN SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON UUDISTUKSEN sekä sosiaaliturva-uudistuksen valmistelu on ollut Suomessa käynnissä vuosia ja jatkuu edelleen. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja palvelujen osalta Suomessa on paljon hyviä kehityshankkeita ja toiminnan uudistustarpeet verkostomaiseen, systeemiseen ja lapsikeskeiseen suuntaan on havaittu. Hyvinvoinnin edistämisen ja palvelutuotannon kenttää vaivaa kuitenkin edelleen sirpaleisuus, epäjatkuvuus sekä ammattikuntakohtainen ja sektoriaalinen siiloutuneisuus. Edelleen on paljon työtä ja tarve uudistaa osaamista niin, että toiminta on lapsi- ja perhelähtöistä, palvelut toimivat yhteen ja verkostojohtaminen on viety käytäntöön.

RIIPPUMATTA RAKENTEIDEN UUDISTAMISEN AIKATAULUSTA JOHTAMINEN on keskeinen katalyyttitoiminto, jolla voidaan vaikuttaa lasten hyvinvoinnin lisääntymiseen ja hyvän palvelukokemuksen syntymiseen hankeajattelua pysyvämmin ja pitkäkestoisemmin. Johtamisen avulla voidaan rakentaa tulevaisuuden haasteita ennakoivia toimijaekosysteemejä sekä tuoda kaikki sektorit mukaan yhteisiin talkoisiin lapsimyönteisen Suomen hyväksi.

Tilannekuva *maailmalla*

TUTKITUN TIEDON, POLIITTISEN PÄÄTÖKSENTEON JA KÄYTÄNNÖN TOIMIEN välisen yhteyden parantaminen on haaste kaikkialla. Kansainvälisesti etsitään laajasti keinoja, joilla tietoa saataisiin siirtymään nopeammin ja ketterämmin käytäntöihin. Yksi tähän kehitetty keino on rapid learning and improvement -viitekehys, jolla pyritään minimoimaan tutkitun tiedon, poliittisen päätöksenteon ja käytännön toimien välistä kuilua.

RAPID LEARNING -MALLI

- lähtee asiakkaiden tarpeista,
- hyödyntää ammatillista osaamista ja parasta olemassa olevaa tietoa sekä
- teknologiaa, jonka avulla välitetään, seurataan ja tuetaan tietoon pohjaavaa työtä.

RAPID LEARNING ON VIITEKEHYS, jonka avulla voidaan muun muassa kohdistaa toimenpiteitä kohderyhmille tai alueille, joissa tutkittua tietoa ei hyödynnetä tai joiden kohdalla järjestelmää tulisi uudistaa.

SOSIAALISTEN ONGELMIEN RATKAISEMISEKSI maailmalla on tehty töitä jo pitkään innovaatio-, kokeilu- ja ennakointitoiminnan hyödyntämisessä. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa toimiva Nesta-säätiö pyrkii saamaan aikaan systeemistä muutosta rakentamalla yksilöiden ja organisaatioiden innovaatio- ja ennakointikyvykkyyksiä. Nesta järjestää myös haastelähtöisiä innovaatiokilpailuja uusien toimijoiden ja uusien ratkaisujen löytämiseksi. Myös Isossa-Britanniassa toimivat lastensuojelujärjestö Barnardos sekä The Children's Society ovat hyödyntäneet systeemistä ajattelumallia ja pyrkivät eri toimijoiden vuorovaikutusta lisäämällä saamaan aikaan systeemistä muutosta.

YHDYSVALLOISSA JOHN KANIA JA MARK KRAMER (2011) ovat kehittäneet Collective Impact eli yhteisövaikuttavuus-mallin. Malli on systeemiajattelua hyödyntävä ratkaisu ihmisten ja yhteiskunnan kompleksisiin ongelmiin, jotka vaativat monialaista yhteistyötä. Malli tarkastelee toimijoiden ja tekojen keskinäisiä riippuvuussuhteita. Yhteisövaikuttavuus-mallin kehityksestä ja tuesta vastaa Collective Impact Forum, jonka taustalla toimivat Aspen Institute ja FSG-konsultointitoimisto.

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNIN ja palvelutuotannon johtamisosaamisen kehityssuuntia on Itlassa vuoden 2019 aikana benchmarkattu Kanadan, Britannian ja Alankomaiden sekä OECD:n julkisen sektorin innovaatioyksikön kanssa. Kansallisten lapsistrategioiden laadinnan ja seurannan sekä lapsivaikutusten arvioinnin näkökulmasta on kerätty vertailuaineistoa Uudesta-Seelannista, Skotlannista ja Ruotsista. Kaikista näistä maista on tunnistettavissa hyviä käytäntöjä joko kansalliselle tai paikalliselle tasolle. Verkosto- ja ekosysteemijohtamisen sekä lapsilähtöisen johtamisosaamisen näkökulmista erityisesti Uuden-Seelannin sosiaaliseen hyvinvointiin ja vaikuttavuusindikaattoreihin keskittyvä lapsistrategia-ajattelu sekä Alankomaiden yhteisölähtöiset toimintamallit ja edelläkävijyys kollektiivisen yhdessäohjautuvuuden johtamisessa tarjoavat erinomaisen vertaiskehittämisen mahdollisuuden Suomelle.

Mihin Suomi on *menossa?*

VÄESTÖRAKENTEEN MUUTOS TULEVAISUUDEN SUOMESSA on vääjäämätön syntyvyyden nopean alenemisen vuoksi. Suuret ikäluokat ovat eläkeiässä, työssäkäynti-ikäisten kansalaisten määrä vähenee ja lasten ja nuorten osuus väestöstä pienenee. Tämä kaikki asettaa merkittäviä haasteita hyvinvointivaltion rahoitusjärjestelmälle sekä järjestelmämme taustalla olevalle sukupolvisopimukselle. Lapsi- ja perhelähtöisten ehkäisevien ja ennakoivien palveluiden kehittäminen tulevaisuudessa vaatiikin rakentavaa dialogia eri ikäryhmien välille sekä osallistavaa päätöksentekoa. Palveluiden saavutettavuuden vahvistaminen luo paineita kehittää digitaalisia ratkaisuja, erityisesti silloin kun taloudellisia resursseja on niukasti. Parhaimmillaan digitaaliset ratkaisut voivat lisätä palveluiden saavutettavuutta ja vaikuttavuutta. Tästä esimerkkinä on Turun yliopiston lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen kehittämä digitaalinen Voimaperheet-malli.

SUOMESSA TUTKIMUS JA KEHITTÄMISTYÖ toimivat lapsi- ja perhepalveluiden kentällä pitkälti erillään toisistaan. Rahoitusrakenteet järjestökentällä eivät välttämättä tue tutkimusta tai näyttöön perustuvien työmenetelmien käyttöönottoa ja implementointia. Esimerkiksi järjestöissä kehitetty psykososiaalinen tuki perheille valikoituu vain harvoin tutkimuslaitoksissa ja yliopistoissa tapahtuvan tutkimuksen kohteeksi.

TILANNEKUVAN TAUSTALLA ON VUOSIKYMMENIÄ JATKUNUT KEHITYS, jonka aikana ei ole ollut pitkäjänteistä, kokonaisvaltaista käsitystä tai näkemystä siitä, mihin suuntaan ja miten lasten ja perheiden palvelujärjestelmää on Suomessa tarkoitus kehittää. Pitkäjänteistä kehittämistyötä on vaikeuttanut muun muassa hallituskausiin perustuva neljän vuoden jaksoittaisuus. Johtamisen näkökulmasta eri sektoreiden johtamiskäytännöt ja -periaatteet ovat varsin eriytyneitä, ja Suomesta puuttuu yhteinen alusta lasten hyvinvoinnin tulevaisuuslähtöisen johtamisen kehittämiseen ja sektorit ylittävän toiminnan vahvistamiseen.

> ***Lapsi- ja perhelähtöisten ehkäisevien ja ennakoivien palveluiden kehittäminen tulevaisuudessa vaatiikin rakentavaa dialogia eri ikäryhmien välille sekä osallistavaa päätöksentekoa.***

Toiminta

Itlan toiminta on vuoden 2019 aikana lähtenyt tilannekuvasta, jota on peilattu kansainvälisiin kehityssuuntiin ja malleihin eri maissa. Itlan toiminnan kulmakivet lapsipolitiikan tieto, innovaatiot ja ennakointi sekä johtamiskoulutus ovat ne keinot, joilla säätiö vaikuttaa strategiansa mukaisesti lapsipolitiikan kehityssuuntaan Suomessa.

Lapsipolitiikan *tieto*

ITLA TUKEE TUTKIMUSNÄYTTÖÖN PERUSTUVIEN TYÖMENETELMIEN ja interventioiden käyttöä ja niihin liittyvää päätöksentekoa arvioimalla, levittämällä ja tukemalla näyttöön perustuvaa toimintaa. Pitkällä aikavälillä toiminnalla tavoitellaan siirtymistä korjaavien palveluiden käytöstä kohti peruspalveluja ja lasten, nuorten ja perheiden arkea. Pyrkimyksenä on kohdentaa toimia ja paikallistaa keinoja, joiden avulla tieto siirtyy käytäntöjen perustaksi nykyistä nopeammin ja ketterämmin.

LAPSIPOLITIIKAN TIEDON KANSAINVÄLISENÄ VIITEKEHYKSENÄ toimii rapid learning and improvement -viitekehys. Esikuva on toiminut Itlan kansainvälinen kumppani, kanadalaisessa McMaster-yliopistossa toimiva Forum+ -yksikkö, jonka toiminnan ytimessä viitekehys on.

RAKENNAMME SILTOJA TIEDON, KÄYTÄNNÖN JA POLIITTISEN PÄÄTÖKSENTEON välille. Vuoden 2019 aikana tätä on toteutettu jatkamalla Kasvun tuki -työtä, jonka puitteissa psykososiaalisia menetelmiä arvioidaan ja levitetään. Säätiö levittää menetelmiä, jotka vastaavat keskeisiin kansanterveydellisiin haasteisiin ja ovat saaneet vahvan tai kohtalaisen vahvan näytön. Tuemme myös näiden menetelmien implementointia ja seurantaa. Säätiö on levittänyt menetelmiä yhteistyössä Mieli ry:n kanssa. Itlan rahoitusosuus on ollut *305 900 euroa*. Lisäksi lapsi- ja perhepalveluiden johdolle on tarjottu juurruttamisen tukea osana LAPE-akatemioita vuoden 2019 aikana viidessä eri tilaisuudessa. Säätiö julkaisi alkuvuodesta 2019 implementointioppaan näyttöön perustuvan työn juurruttamisen tueksi.

ITLA ON MYÖS EDISTÄNYT NÄYTTÖÖN PERUSTUVAN PSYKOSOSIAALISEN TUEN valtakunnallisten, pysyvien rakenteiden luomista osallistumalla lasten ja nuorten vaativimpien palvelujen osaamis- ja tukikeskuksia valmistelevan työryhmän toimintaan. Työryhmän on asettanut sosiaali- ja terveysministeriö. Työryhmän asettamispäätöksessä (STM 633/2019) todetaan, että työryhmän tulee päättää miten Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiön ja muiden palvelujärjestelmän toimijoiden yhteistyönä järjestetään näyttöön perustuvien menetelmien koordinaatio ja käytön juurruttamisen tuki.

RAAHEN SEUDULLA KÄYNNISTETTIIN TUTKIMUS, jonka tarkoituksena on paikallistaa Lapset puheeksi -palvelumallin juurtumisen vauhdittajat ja mahdolliset esteet *(Helsingin Yliopisto, 9 050 euroa)*. Raportti valmistuu helmikuussa 2020. Lisäksi on hankittu kaksi rapid review -kirjallisuuskatsausta, joiden aiheena on lapset osana palvelujärjestelmän suunnittelua ja lasten osallisuus *(AnniTech Oy, 14 880 euroa)* sekä scoping review -katsaus maahanmuuttajien vanhemmuuden tukemisesta *(Hoitotyön tutkimussäätiö (HOTUS) 9 500 euroa)*.

ITLAN TIETEELLISESSÄ TOIMITUKSESSA on tehty vuonna 2019 kuusi menetelmäarviota. Lisäksi tieteellisessä toimituksessa on jatkettu yhteistyötä Pohjoismaisen ministerineuvoston koordinoiman NordicDataPrev-verkoston kanssa ja aloitettu kehittää verkkojournaalia norjalaisen mallin mukaisesti.

KANADALAISEN MCMASTER-YLIOPISTON edustajat vierailivat säätiössä kaksi kertaa ja esittelivät rapid learning and improvement -mallia eduskunnassa helmikuussa sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella marraskuussa. Säätiö tekee kansainvälistä yhteistyötä myös Pohjoismaisen ministerineuvoston ja Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen Nyanlända familjer i Norden -hankkeen sekä The First 1000 days in the Nordic Countries -hankkeen kanssa.

VUODEN 2019 LOPUSSA SÄÄTIÖ TEKI PÄÄTÖKSEN rahoittaa kahden näyttöön perustuvan menetelmän kotipesätoimintaa. Ihmeelliset vuodet -työmenetelmän kotipesätoiminnasta vastaa Turun yliopisto *(200 000 euroa)*. Tämä mahdollistaa palvelujärjestelmään uudenlaisen tutkimusnäyttöön perustuvan portaittaisen palvelukokonaisuuden käytösongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen väestötasoiseen kohdennettuun ja erikoistasoiseen hoitoon. Lisäksi säätiö teki päätöksen Lapset puheeksi -menetelmän kotipesätoiminnan jatkorahoituksesta Mieli ry:lle *(70 000 euroa)*. Tutkimusperustaisuutta vahvistavat Itlan interventio- ja implementointitutkimukseen kytketyt lahjoitusprofessuurit. Toiminta alkaa vuonna 2020.

> ***Pyrkimyksenä on kohdentaa toimia ja paikallistaa keinoja, joiden avulla tieto siirtyy käytäntöjen perustaksi nykyistä nopeammin ja ketterämmin.***

Lapsipolitiikan *innovaatiotoiminta*

PETER DRUCKERIN LAUSETTA 'KULTTUURI SYÖ STRATEGIAN AAMUPALAKSI' käytetään usein kuvaamaan organisaation innovaatiotoiminnan suhdetta strategiaan ja kulttuuriin. Mikään näistä ei yksin tuota uusiutumista. Itlan innovaatiotoimintaa toteutetaan vahvasti säätiön verkostojen kanssa yhdessä työskennellen. Innovaatiotoiminnan yhtenä päätavoitteena on luoda innovaatiokulttuuria, joka mahdollistaa lapsi- ja perhepolitiikan saralla toimivien yhteisöjen uudistumista. Säätiön innovaatiotoiminta on tietoperustaista: lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin vastataan tietoon ja tutkimukseen perustuen ja annetaan tilaa uusille aloituksille, kumppanuuksille ja yhteistyölle sekä luodaan rakentavaa vuorovaikutusta lapsi- ja perhepolitiikan eri toimijoiden välille.

INNOVAATIOTOIMINNALLA VAHVISTETAAN NYKYISESSÄ NOPEASTI MUUTTUVASSA MAAILMASSA palvelujärjestelmän kykyä uudistua ja vastata lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin erityisesti silloin, kun haasteita kasautuu. Innovaatio-, kokeilu- ja ennakointitoiminnan hyödyntämisessä sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi maailmalla on tehty töitä jo pitkään. Muun muassa Isossa-Britanniassa toimiva Nesta-säätiö pyrkii aikaansaamaan systeemistä muutosta esimerkiksi yksilöiden ja organisaatioiden innovaatio- ja ennakointikyvykkyyksiä rakentamalla.

ITLAN INNOVAATIOAJATTELUN TAUSTALLA ON YHDYSVALLOISSA KEHITETTY YHTEISÖVAIKUTTAVUUS-MALLI (Collective Impact), joka on systeemiajattelua hyödyntävä ratkaisu ihmisten ja yhteiskunnan monialaista yhteistyötä vaativiin kompleksisiin ongelmiin. Malli tarkastelee toimijoiden ja tekojen keskinäisiä riippuvuussuhteita.

INNOVAATIOTOIMINNASSA ON TUNNISTETTU LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ OLEVIA AUKKOJA ja niihin kartoitetaan sopivia uusia toimintamalleja. Innovaatiotoiminta järjesti vuonna 2019 ensimmäisen vuosittaisen Lapsuuden rakentajat -haastekilpailun, jonka aiheena oli löytää suomalaisia 'Islannin malleja'. Malleissa haettiin yhteisövaikuttavuusmallin mukaista monialaista toimintaa alueen lasten ja perheiden pärjäävyyden vahvistamiseksi. Kilpailun voitti Oulun kaupungin Kaakkuri-malli ja kunniamaininnan sai Heinolan kaupungin "Islannin malli".

VUONNA 2019 KÄYNNISTETTIIN USEITA YHTEISTYÖHANKKEITA JA SELVITYKSIÄ sekä kokeilutoimintaa, joilla kartoitetaan tilannekuvaa ja vastataan tiedollisiin tarpeisiin ratkaisujen ja toimintaehdotusten aikaansaamiseksi. Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen yhteisövaikuttavuusmallin avulla kaupunki- ja kulttuurihankkeiden suunnittelussa käynnistettiin yhteistyössä Karhusaaren Lastenmaailma ry:n kanssa *(20 000 euroa)*. Selvityksistä käynnistyi Lapset SIB -yhteistyö Tampereen korkeakoulusäätiön ja valtiotieteen tohtori Jenni Airaksisen kanssa *(24 000 euroa)*. Lisäksi käynnistettiin selvitys vaikeahoitoisista nuorista sijaishuollossa yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimusprofessori Tarja Heinon kanssa *(27 000 euroa)*.

LOPPUVUODESTA 2019 VAHVISTUI ITLAN YHTEISTYÖ vuodelle 2020 lapsipolitiikan kaupunkikokeiluista OECD:n Observatory of Public Sector Innovation eli OPSI-yksikön kanssa *(55 000 euroa)*. Kokeilu toteutetaan kahdessa kaupungissa, Vantaalla ja Oulussa. Vantaan kokeilu keskittyy maahanmuuttajanuorten lisääntyvään osuuteen kaupungin väestössä sekä sen tuomiin ilmiöihin. Oulussa työskentely keskittyy 16—25-vuotiaisiin työn ja koulutuksen ulkopuolella oleviin nuoriin ja heidän palveluidensa kehittämiseen. Itlassa OECD-yhteistyöhön osallistuu innovaatiotoiminnan lisäksi johtamiskoulutuksen toimintalinja.

Marraskuussa Itlan innovaatiotoiminnan tiimi kutsui Lapsuuden rakentajat -haastekilpailun tuomariston kokoon päättämään voittajan. Vasemmalta: Itlan asiantuntija Mari Hirvonen, emeritus professori Jorma Sipilä, kehitysjohtaja Anna Herlin, kokemusasiantuntija Niina Jääskeläinen, leikkijohtaja Taneli Heikka ja Itlan kehitysjohtaja Tiina Ristikari. Edessä tuomariston puheenjohtaja, nuorisolääketieteen dosentti Silja Kosola.

INNOVAATIOTOIMINNASTA PÄÄTETTIIN RAHOITTAA UNICEFIN LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -mallin digitaalisen alustan kehittämistä *(ensimmäinen kahdesta rahoituserästä 50 000 euroa)*. Tavoitteena on parantaa lapsivaikutusten arviointia digitalisaatiota hyödyntämällä. Lisäksi suunniteltiin työskentelyä lapsi- ja perhepolitiikan kansallisen digitaalisen tilannehuoneen kehittämiseksi. Tilannehuoneessa voidaan kehittää palveluiden ja rahoituksen parempaa kohdentamista sekä vaikuttavuutta ja saavutettavuutta.

YKSI PÄÄTEEMOISTA SÄÄTIÖN INNOVAATIOTOIMINNASSA on pohtia, millaisia uusia toisin toimimisen tapoja, taitoja ja kyvykkyyksiä tarvitaan tulevaisuuden Suomessa. Tähän vastattiin perustamalla joulukuussa 2019 lapsipolitiikan ennakointiverkosto ja suunnittelemalla sen vuonna 2020 käynnistyvää työskentelyä. Tarkoitus on ylläpitää toiminnallista ennakointiverkostoa, joka tuottaa sekä tilannekuvaa että tulevaisuusskenaarioita, ja kasvattaa yksilöiden ja organisaatioiden tulevaisuuskyvykkyyksiä.

LISÄKSI OSANA SÄÄTIÖN INNOVAATIOTOIMINTAA valmisteltiin jatkosopimus näyttöön perustuvien psykososiaalisten työmenetelmien kotipesätoiminnasta Mieli ry:n kanssa koskien lasten ja perheiden pärjäävyyttä vahvistavaa Lapset puheeksi -menetelmää sekä sen yhteisövaikuttavuusmallin kehittämistä ja kuntaimplementaatiota. Kuntakokeiluja on lisäksi valmisteltu yhteisövaikuttavuusmallin mukaisesti osana Itlan lahjoittamaa työelämäprofessuuria.

Lapsipolitiikan *johtamiskoulutus*

LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNIN JA PALVELUJEN osalta Suomessa on paljon hyviä kehityshankkeita ja toiminnan uudistustarpeet verkostomaiseen, systeemiseen ja lapsikeskeiseen suuntaan on havaittu. Hyvinvoinnin edistämisen ja palvelutuotannon kenttää vaivaa kuitenkin edelleen sirpaleisuus, epäjatkuvuus sekä ammattikunta- ja sektorikohtainen siiloutuneisuus.

ITLA LANSEERASI VUONNA 2019 PITKÄKESTOISEN LAPSUUDEN RAKENTAJAT -johtamiskoulutusohjelman, joka on suunnattu päätöksentekijöille julkiselta, yksityiseltä ja järjestösektorilta. Koulutus toimii yhteisenä oppimisalustana eri sektoreilla toimiville johtajille, edistää lapsi- ja perhepolitiikan hyvää tietopohjaa, innovatiivisuutta sekä ihmislähtöistä, palvelevaa ja systeemistä johtamisotetta. Se antaa osallistujille eväiltä lasten ja perheiden hyvinvointia edistävään johtamiseen kompleksisessa maailmassa, systeemisesti ja vahvuuslähtöisesti. Koulutuksen fokuksessa on erityisesti vuorovaikutukseen ja toimintatapoihin sekä loppukäyttäjän ääneen ja käytännön muutoksiin tähtäävä lasten hyvinvoinnin kehittäminen. Vuoden 2019 aikana saatiin tavoiteltu kohderyhmä julkisen hallinnon, järjestöjen sekä yritysten ylintä johtoa kiinnostumaan Lapsuuden rakentajat -koulutuksesta, ja molemmat keväällä 2020 alkavan kurssin ryhmät ovat täynnä. Myös vuonna 2021 alkaviin ryhmiin on jo ilmoittautuneita. Koulutuksen esisuunnittelussa järjestettiin viisi työpajaa, joihin kutsuttiin lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskenteleviä ammattilaisia pohtimaan lapsipolitiikan ja lasten hyvinvoinnin johtamisen kehittämissuuntia ja -tarpeita Suomessa.

YKSI KOULUTUSMODUULEISTA toteutetaan yhteistyössä Amsterdamin kaupungin nuorisotoimen kanssa. Amsterdamin nuorisotoimi on kuuluisa kunnianhimoisesta kehittämisotteestaan ja Every Child Safe Forever –toimintatavastaan.

LAPSUUDEN RAKENTAJAT -JOHTAMISKOULUTUS on yksi Itlan yksi tavoista katsoa tulevaisuuteen ja nostaa tekemisen keskiöön lasten ja perheiden tulevaisuutta koskevia asioita.

> ***Lapsuuden rakentajat -johtamiskoulutus on yksi Itlan yksi tavoista katsoa tulevaisuuteen ja nostaa tekemisen keskiöön lasten ja perheiden tulevaisuutta koskevia asioita.***

Säätiön keskitetyt toiminnot

ITLAN KESKITETYT TOIMINNOT kohdistuvat koko säätiön toiminta-alaan. Vuonna 2019 hankimme selvityksen lapsivaikutusten arvioinnista Suomessa sekä kansainvälisen vertailun lapsivaikutusten arvioinnista ja lapsistrategioista. Vertailumaina olivat Ruotsi, Skotlanti ja Uusi-Seelanti. Selvitykset toteutti Owal Group *(59 520 euroa)*.

PÄÄTIMME LAHJOITTAA KAKSI LAHJOITUSPROFESSUURIA interventio- ja implementointitutkimuksen alalta. Päätös lahjoituksista tehtiin kertomusvuoden joulukuussa. Professuurit lahjoitettiin Turun yliopistolle ja Oulun yliopistolle, jotka nimittävät professorit kevään 2020 aikana. Lahjoitusprofessuureihin liittyy yhteistyötä sekä tiedon että innovaation osalta.

SÄÄTIÖ ON MUKANA TYÖ 2.0 LAB -KOKEILUSSA. Työ 2.0 Lab on yhteiskehittämiselle ja oppimiselle omistettu monikäyttöinen työtila, etätyöpiste ja tapahtumatila. Se on suunniteltu erityisesti työpajojen ja muiden yhteistä ideoimista ja kehittämistä vaativien tilaisuuksien järjestämiseen ja yhteiseen asioiden valmisteluun valtion, kaupunkien, järjestöjen ja kansalaisten kesken. Kokeilussa ovat innovaatiopartnereina mukana valtioneuvosto, ympäristöministeriö, Valtiokonttori, Valtori, Helsingin kaupunki, Kirkkohallitus, Kirkko Helsingissä, sekä Senaatti-kiinteistöt.

LAPSUUDEN RAKENTAJAT -NIMELLE haettiin tavaramerkkisuoja. Nimeä käytetään johtamiskoulutuksessa, innovaatiokilpailussa ja muissa säätiön toiminnoissa.

Säätiön seuraajien määrä Twitterissä kasvoi vuoden aikana reilusta **800** seuraajasta yli **1 500** seuraajaan.

Facebookissa uusia tykkääjiä tuli reilut **130**.

Uutena kanavana avattiin heinäkuussa SuomiAreenan yhteydessä Instagram-tili, joka palveli syksyn aikana erityisesti **tapahtumaviestinnässä**.

Itlan verkkosivuja katsottiin lähes **70 000** kertaa ja käyttäjien määrä kolminkertaistui vuodesta 2018.

Uutiskirjeitä lähetettiin vuonna 2019 **yhdeksän** kappaletta.

Kasvun tuen Twitter-tilin seuraajien määrä kasvoi **64 prosenttia** (75) seuraajasta yli 1 230 seuraajaan) ja Facebook-sivu sai yli **70** uutta tykkääjää. Kasvun tuen twiitit saivat vuoden aikana lähes **200 000** näyttökertaa.

Itla muutti uusiin toimitiloihin toukokuussa. Tupareissa samaan kuvaan saatiin Itlan ensimmäinen asiamies Kalle Justander (vasemmalla), Itlan entinen asiamies Petra Kouvonen, nykyinen toimitusjohtaja Petri Virtanen ja Lastensuojelun Keskusliiton entinen toiminnanjohtaja Seppo Sauro.

Viestintä

KOHTI LASTEN HYVINVOINNIN AJATUSJOHTAJUUTTA

VIESTINNÄN TAVOITTEENA ON TEHDÄ NÄKYVÄKSI Itlan työ ja sen tarkoitus sekä toimintaperiaatteet. Viestintä on väylä ei vain tuoda tutkittua tietoa ja uusia näkökulmia yleisöille vaan olla vuorovaikutuksessa sidosryhmien kanssa, rakentaa siltoja eri sektoreiden välille ja suunnata yhteiskunnallista keskustelua ja lapsikentän agendaa lapsiystävällisen yhteiskunnan rakentamisen suuntaan.

VUONNA 2019 TÄRKEIMMÄT VIESTINNÄN TOIMENPITEET olivat visuaalisen ilmeen uudistaminen, verkkosivu-uudistus sekä sidosryhmäkartoituksen ja viestintästrategian laatiminen. Viestintästrategia luo jatkossa raamit sille, miten säätiön viestintä edistää säätiön hallituksen hyväksymiä strategisia tavoitteita. Viestintästrategia viimeistellään vuoden 2020 alussa.

ITLA.FI JA KASVUNTUKI.FI -VERKKOSIVUT, SOSIAALINEN MEDIA SEKÄ UUTISKIRJE ovat Itlan tärkeimmät viestintäkanavat.

Tärkeimmät tapahtumat vuonna 2019

Tapahtumat

ITLAN TAPAHTUMAVUOTEEN MAHTUI SEKÄ OMIA ETTÄ YHTEISTYÖSSÄ kumppaneiden kanssa järjestettyjä tilaisuuksia. Itlan tapahtumien tavoitteena on kerätä ajankohtaisten asioiden äärelle sekä olemassa olevia sidosryhmiä että tahoja, jotka ovat olennaisessa roolissa lapsimyönteisen yhteiskunnan rakentamisessa. Ne ovat myös tärkeä verkostoitumisen ja vuorovaikutuksen areena.

12.2. BROKERING KNOWLEDGE FOR SUPPORT OF CHILDREN – HOW TO SUPPORT POLICY MAKING AND PRACTICE AT NATIONAL, REGIONAL AND LOCAL LEVEL?
Tilaisuuden pääpuhuja oli professori John Lavis McMaster yliopistosta Kanadasta. Tilaisuus järjestettiin yhdessä eduskunnan Lapsen puolesta -ryhmän kanssa.

4.6. LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI -SELVITYKSENJULKISTAMISTILAISUUS

15.7. SUOMIAREENA: IMMIGRANT WOMEN AS PARENTS AND AS TAXPAYERS – WHAT IS TRUE AND WHAT IS FALSE?
Paneeli järjestettiin yhteistyössä Moniheli ry:n ja Pohjoismaisen kulttuuripisteen kanssa.

23.10. KANSAINVÄLISEN LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI SELVITYKSEN SEKÄ UNICEFIN LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -MALLIN DIGITALISOINTIYHTEISTYÖN JULKISTAMISTILAISUUS

18.–24.11. LAPSEN OIKEUKSIEN VIIKKO
19.11. SÄÄTIÖ JÄRJESTI YHDESSÄ HÄMEENLINNAN KAUPUNGIN JA LAAJAN KUMPPANIVERKOSTON KANSSA LAPSEN OIKEUKSIEN FOORUMIN
ÄÄNI19-foorumin teema oli osaavat yhteisöt lapsen tukena.
20.11. ÄÄNI19-JULKILAUSUMAN LUOVUTUS KANSANEDUSTAJILLE LAPSEN OIKEUKSIEN PÄIVÄNÄ
20.11. LAPSEN OIKEUKSIEN SOPIMUKSEN 30-VUOTISJUHLAVUODEN HUIPENNUS LAPSET VALTAAVAT VALTIONEUVOSTON LINNAN -TEMPAUS
Sata lasta valtasi valtioneuvoston linnan ja työskenteli työpajoissa yhdessä ministerien ja virkamiesten kanssa. Tilaisuus järjestettiin yhdessä Lastensuojelun Keskusliiton koordinoiman Lapsen oikeuksien viestintäverkoston, valtioneuvoston kanslian ja oikeuskanslerin viraston kanssa. Tilaisuuden avasi pääministeri Antti Rinne.

11.12. LAPSUUDEN RAKENTAJAT -HAASTEKILPAILUN VOITTAJAN JULKISTAMINEN

Marraskuussa järjestettiin ÄÄNI19 - Lapsen oikeuksien foorumi. Vuosi 2019 oli YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen 30-vuotisjuhlavuosi. Juhlavuoden lisäksi tapahtuma keskittyi tänä vuonna teemaan osaavat yhteisöt lapsen tukena.

itla Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö

VUONNA 2019 ITLA TOTEUTTI INNOVAATIOKILPAILUN, JOSSA HAETTIIN IDEAA TAI MALLIA SUOMESSA TOTEUTETTAVAAN 'ISLANNIN MALLIIN'. OULUN KAAKKURI-PILOTTI PALKITTIIN PARHAANA SUOMALAISENA ESIMERKKINÄ.

Kaakkurin malli

- konkreettista kehitystä oululaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin

Vielä 1990-luvulla islantilaiset nuoret olivat Euroopan tilastojen kärjessä päihteiden käytössä, mutta vuoden 2016 tulokset osoittivat tilanteen muuttuneen - kärkipaikka oli vaihtunut tilastojen häntäpäähän. 'Islannin mallin' yhteisölähtöinen ja tutkimusperustainen lähestymistapa toiminnan organisoimiseen oli synnyttänyt positiivisia tuloksia. Myös Kaakkuri-pilotissa eri toimijat tuodaan yhteen lasten, nuorten ja perheiden ympärille varhain reagoivaksi ja yhteisen tavoitteen mukaisesti työskenteleväksi verkostoksi.

Vuodesta 2015 lähtien Oulun varhaiskasvatuksessa, kouluissa sekä lapsi- ja perhepalveluissa on ollut käytössä Lapset puheeksi -menetelmä. Sen avulla rakennetaan yhteisymmärrystä lapsen ja lapsen elämän tärkeiden henkilöiden välille sekä pyritään tukemaan hyvinvointia elämän eri osa-alueilla.

"Oulussa kuitenkin huomattiin, ettei Lapset puheeksi -menetelmän käytössä päästy tavoitteisiin käytännön tasolla, joten ongelmakohtia lähdettiin työstämään pienen työryhmän kesken", kertoo oppilashuollon palvelupäällikkö **Tuula Takalo**.

Syksyllä 2018 syntyi päätös toiminnallisen verkostotyön yhteiskehittämiseen perustuvasta pilotoinnista, joka keskittyi oululaiseen asuinalueeseen – Kaakkurin palvelukeskittymään. Verkostotyön kehittäminen käynnistyi keräämällä alueen eri toimijoilta tietoa siitä, kuinka perheet saisivat tuen entistä varhaisemmin ja vaikuttavammin, mutta myös millaisin toimenpitein toimijoiden yhteistoimintaa voitaisiin tiivistää ja tehostaa.

KUUNTELEMALLA JA KESKUSTELEMALLA RAKENNETAAN YHTEISTÄ TOIMINTAA

Keväällä 2019 toiminnan organisointi ja toiminnallisen verkostotyön koulutukset lähtivät käyntiin. Takalon mukaan työntekijöiltä tuli selkeä viesti yhteisen toiminnan kehittämisen tarpeista: toimintamallin tulisi olla näkyvä, selkeä ja kaikkien saatavilla sekä jokaisen tulisi tasavertaisesti sitoutua siihen oman perustehtävänsä mukaisesti.

"Tuttuus ja toimintaperiaatteet vakauttavat toimintaa, jolloin asioista tulee ennakoitavia. Toimintamallilta kaivattiin erityisesti sitoutumista ja sitä meillä seurataan", sanoo Takalo.

Alueen toimijoiden antamaa palautetta käsitellään kuukausittain kokoontuvassa pilotin johtoryhmässä.

Toimintamalliin on perustettu myös hyvinvointikeskuksen sosiaali- ja perhepalveluiden konsultaatiolinja viranomaisille. Konsultaatiolinjan avulla annetaan ohjausta ja neuvontaa, kuinka tulisi toimia, jos esimerkiksi lapsen, nuoren tai perheen verkoston tuki ei ole riittävä ja viranomainen kokee tarpeen sosiaalihuollon palveluille. Takalo kertookin, että linja on otettu toimintaan, jotta mikään taho ei jäisi yksin haasteiden tai kysymysten kanssa, sekä lasten, nuorten ja perheiden asiat eivät pääsisi pitkittymään tarpeettomasti.

MILTÄ TULEVAISUUS NÄYTTÄÄ?

Lukuvuosi 2018-2019 keskittyi toiminnan organisointiin ja henkilöstön kuulemiseen, kouluttamiseen ja yhteisiin keskusteluihin, mutta konkreettinen perheiden kanssa tehtävä yhteistyö lähti käyntiin syksyllä 2019. Kuluvan vuoden aikana Lapset puheeksi -menetelmästä saatavaa tietoa hyödynnetään entisestään muun hyvinvointitiedon ohella, esimerkiksi lasten ja nuorten vapaa-ajan toimintojen järjestämiseen koulupäivän jälkeen. Puhetta on ollut myös toimintamallin laajentamisesta: "Jatkossa toimintaa ja palautejärjestelmiä kehitetään ja tarkoituksena on ottaa rinnalle myös toinen vastaava asuinalue, ettei toiminta kehity liian pitkälle sisäänrakennettuna yhteen asuinalueeseen. Konkreettiset tulokset antavat vielä odottaa itseään, mutta rakennustyö yhteistoimintana jatkuu", kertoo Takalo.

Kouluterveydenhuollon henkilöstön suusta kuulee välillä ihmettelyä, että miten ihmeessä olemme aiemmin ilman heitä pärjänneetkään.

Yhteistyöllä nopeammin apua nuorille

Keväällä 2018 Turun yliopistollisen keskussairaalan Turun nuorisopsykiatrian lähetemäärät kaksinkertaistuvat edelliseen vuoteen verrattuna. Tilanne johti poliklinikan ruuhkautumiseen ja samalla hoidon laadun laskuun, kun nuorille ja heidän perheilleen oli käytettävissä selvästi vähemmän aikaa.

Kriisissä ei kuitenkaan jääty neuvottomaksi. Nuorisopsykiatrian klinikan henkilökunta otti yhteyttä Turun kaupunkiin ja kaikki olivat samaa mieltä – tarvittiin nopeaa reagointia ja konkreettisia toimia nuorten mielenterveyspalveluiden parantamiseksi. Syntyi yhteinen toimintamalli, jossa kymmenen psykiatrista hoitajaa sijoitettiin suoraan yläkouluihin, lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin. Mallin ansiosta koululaisilla ja opiskelijoilla on aiempaa paremmat mahdollisuudet saada nopeasti ja helposti apua psyykkisiin oireisiin.

”Halusimme osaamisen ja matalan kynnyksen palvelun sinne, missä nuoret ovat eli kouluihin. Ero aikaisempiin malleihin on juuri perustason ja erikoissairaanhoidon tiivis yhteistyö”, kertoo Tyksin nuorisopsykiatrian hallinnollinen osastonhoitaja **Suvi Virenius**.

Sairaanhoitajat rekrytoitiin erikoissairaanhoitoon ja heillä on suora konsultaatiomahdollisuus nuorisopsykiatrialle. Johtaminen tapahtuu monialaisesti. Tyksissä toimii hallinnollinen osastonhoitaja, joka rekrytoinnin jälkeen koordinoi sairaanhoitajien psykiatriseen hoitotyöhön liittyvät koulutukset sekä johtaa heidän työtään. Lähiesimiestyö on organisoitu kouluterveydenhuollosta. Siellä hoidetaan perustason yhteystyön kehittäminen sekä tilat, laitteet ja päivittäinen esimiestyö.

KENTÄLTÄ HYVÄÄ PALAUTETTA

”Konkreettisimmin malli näkyy nuorille uutena kasvona koulussa. Kun koululaisen tai opiskelijan tilanteesta syntyy huoli joko nuorelle, hänen huoltajalleen tai jollekin koulun aikuisista, nuori pääsee nopeasti psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolle. Nuoren tilanne arvioidaan ja työstetään kouluympäristössä”, kertoo kouluterveydenhuollon osastonhoitaja **Anna-Liisa Vesterinen**.

”Psykiatriset sairaanhoitajat voivat tarvittaessa tavata nuorta myös oman koulun ulkopuolella, esimerkiksi puistossa tai toisessa koulussa. Tapaamisajat ja -tiheydet määritellään yksityiskohtaisesti, jolloin nuoren on helpompi sitoutua käynteihin.”

Uudesta mallista on kuulunut kentältä vain hyvää palautetta. Myös yhteistyö kahden eri organisaation välillä on sujunut hyvin.

”Yhteinen tahtotila nuorten palvelun parantamiseksi on ollut vahva. Yhteistyö on vaatinut paljon sitoutumista ja työtunteja, mutta kaikki ovat työskennelleet samaan suuntaan ja yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi”, kertoo Virenius.

Samanlaista toimintamallia voisi hyvin käyttää myös muissa kunnissa.

”Jalkautuva psykiatrinen sairaanhoitaja on erinomainen lisä koulupsykologien, kuraattorien ja kouluterveydenhuollon rinnalle. Heidän työlleen on selvä tarve ja meidän kokemuksemme ovat hyvin positiivisia. Kouluterveydenhuollon henkilöstön suusta kuulee välillä ihmettelyä, että miten ihmeessä olemme aiemmin ilman heitä pärjänneetkään. Mielestämme tuo lausahdus on hyvin kuvaava”, sanoo Vesterinen.

TURUN KAUPUNGIN KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLLON JA TURUN YLIOPISTOLLISEN KESKUSSAIRAALAN NUORISOPSYKIATRIAN YHTEINEN TOIMINTAMALLI sai vuonna 2019 Itlan Kasvun tuki -toimituksen jakaman Jakkara-palkinnon. Palkinto myönnetään vuosittain näyttöön perustuvan työtavan edistämisestä. Jakkara symboloi näyttöön pohjautuvan työtavan kolmea jalkaa: asiakkaan tarpeiden ja toiveiden, ammattilaisen kokemuksen ja asiantuntemuksen sekä tutkimustiedon yhdistämistä lasten, nuorten ja perheiden parissa tehtävässä työssä.

Työpajoista näkökulmia lapsilähtöisen yhteiskuntapolitiikan kehittämiseen

Vaikuttavien ja onnistuneiden johtamiskoulutusten rakentamiseksi Itla kutsui vuoden 2019 syksyllä ihmisiä yhteiskunnan eri puolilta pohtimaan lapsipolitiikan ja lasten hyvinvoinnin johtamisen kehittämissuuntia ja -tarpeita Suomessa. Yhteensä 60 asiantuntijaa, kokemusasiantuntijaa ja vaikuttajaa antoivat aikaansa ja ideoitaan yhteisen tavoitteen eteen.

Kaiken kaikkiaan järjestettiin viisi työpajaa: yksi lapsi- ja perhepoliittisille järjestöille, toinen valtion ja kuntien virkamiesjohdolle ja poliittisille päättäjille, kolmas tutkijoille, neljäs lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille ja viides työpaja kaikille, jotka pitivät aihetta tärkeänä ja halusivat vaikuttaa taustasta, iästä ja viiteryhmästä riippumatta.

Kaikista työpajoista saatiin arvokkaita näkökulmia lapsilähtöisen yhteiskuntapolitiikan ja palvelujärjestelmän kehittämiseen. Samalla työpajat toivat selkeästi esiin sen, että eri sektorien ja ammattiryhmien tilannekuva lasten ja perheiden hyvinvointia edistävästä johtamisesta on erilainen. Myös odotukset johtamiselle ja käsitys keinovalikoimasta vaihtelevat suuresti.

Työpajat vahvistivat omalta osaltaan käsitystä siitä, että tarve eri sektorit yhteen tuovalle, yhteiskunnan muutosta ennakoivalle ja ihmislähtöiselle johtamiskoulutukselle on olemassa, ja että sillä voidaan vaikuttaa lasten ja perheiden hyvinvoinnin kehitykseen.

TYÖPAJOJEN KESKUSTELUTEEMAT

1. Mihin asioihin ensisijaisesti vaikuttamalla yhteiskunnan kyky tukea lasten hyvää kasvua ja perheiden hyvinvointia paranee?
2. Millaisella yhteistyöllä rakennetaan lapsimyönteisyyttä talouden ja työn murroksen ja muuttuvan arjen monimuotoisessa Suomessa?
3. Millaisia johtamistaitoja lapsi- ja perhepolitiikan kentällä tarvitaan tämän hetken ja tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi?

Interventio- ja implementointitutkimuksen professuurit

Implementointi lisää hoidon vaikuttavuutta ja tasa-arvoisuutta

Itla on päättänyt lahjoittaa kaksi interventio- ja implementointitutkimuksen professuuria, toisen Oulun yliopistolle ja toisen Turun yliopistolle.

Professuurit ovat ainoita laatuaan lasten hyvinvointiin liittyvässä tutkimuksessa Suomessa ja kansainvälisestikin merkittäviä. Professuurit kohdistuvat lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia edistävien interventioiden ja niiden implementoinnin tutkimukseen.

Implementointitutkimus on tutkimusala, jossa tarkastellaan tutkimustiedon käyttöön saattamista erilaisissa toimintaympäristöissä. Interventioilla tarkoitetaan erilaisia menetelmiä, joilla edistetään hyvinvointia ja ennalta ehkäistään ja hoidetaan esimerkiksi erilaisia käytösongelmia tai ahdistusta.

Tutkimusnäyttöön perustuva hoito vähentää esimerkiksi alueellisia eroja palvelutuotannossa, toiminnan henkilösidonnaisuutta ja siitä johtuvaa vaihtelua ja lisää hoidon tasalaatuisuutta. Hyvällä implementoinnilla lisätään menetelmien vaikuttavuutta ja mahdollistetaan myös vaikuttavuuden mittaaminen.

ITLA VAHVISTAA PROFESSUUREILLA NÄYTTÖÖN PERUSTUVAA TOIMINTAA

"Lahjoituksella Itla vahvistaa merkittävällä tavalla tutkimusnäyttöön perustuvaa lasten hyvinvointia edistävää toimintaa ja alan tutkimusta Suomessa. Lahjoitusprofessuurien perustaminen liittyy Itlan tavoitteeseen lisätä ja tukea näyttöön perustuvaa toimintaa ja näyttöön perustuvien psykososiaalisten interventioiden käyttöä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja mielenterveyden edistämisessä ", kertoo Itlan toimitusjohtaja, professori Petri Virtanen.

Turussa professuuri sijoittuu Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan lastenpsykiatrian tutkimuskeskukseen. Professuuri kytkeytyy Suomen Akatemian rahoittamaan INVEST-lippulaivaan, jossa Turun yliopiston lastenpsykiatrian tutkimuskeskus kehittää mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn, varhaistunnistukseen ja matalan kynnyksen digiavusteiseen hoitoon perustuvaa ohjelmakokonaisuutta.

Oulussa professuuri sijoittuu Oulun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan Elinikäisen terveyden tutkimusyksikköön

Työelämäprofessuuri kohdistuu ensisijaisesti lasten, nuorten ja perheiden perustasolle kohdentuvien mielenterveyttä ja muuta hyvinvointia edistävien interventioiden ja toimintamallien kehittämiseen ja tutkimukseen. Professuurit täytetään kevään 2020 aikana.

Pitkäjänteisellä varainhoidolla turvataan säätiön toiminta

Säätiön varainhoidosta päättää säätiön hallitus. Itlan sijoitustoimintaan liittyvissä asioissa hallitusta avustaa ja päätöksiä valmistelee varainhoitotoimikunta. Varainhoitotoimikunta arvioi sijoitetun varallisuuden tuottokehitystä ja riskejä, sijoitusstrategian toimivuutta sekä ulkopuolisten omaisuudenhoitajien toimintaa.

SÄÄTIÖN HALLITUS HYVÄKSYI SÄÄTIÖLLE SIJOITUSSTRATEGIAN 27.11.2018. Sijoitusstrategiassa todetaan, että säätiön sijoitusvarallisuuden pitkän aikavälin strategiseksi tuottotavoitteeksi on asetettu 4 prosentin vuosittainen reaalituotto. Strategian mukaisesti säätiön sijoittamisen aikajänne on pitkä ja säätiön varojen sijoitustoiminnan on oltava suunnitelmallista ja vastuullista. Sijoituksien tulee olla tehokkaasti hajautettuna eri omaisuusluokkien, maantieteellisten alueiden, toimialojen, omaisuudenhoitajien ja sijoitustyylien kesken. Ymmärrettävyys ja läpinäkyvyys ovat meille tärkeitä periaatteita sijoitustoiminnan toteuttamisessa.

ITLALLA ON KAKSI VARAINHOITAJAA, Taaleri Oyj ja Evli Pankki Oyj. Säätiön vuoden 2019 toimintamenobudjetti oli yhteensä 2.145.000 euroa. Toimintamenobudjetin toteutuma vuonna 2019 oli yhteensä 1.709.981 euroa.

SÄÄTIÖN TILIKAUDEN AIKAINEN TILINTARKASTUS toteutettiin 23.—24.10.2019. Tilintarkastusraportissa tuotiin esille, ettei säätiön saamaa lahjoitusta ole toistaiseksi rahastoitu omassa pääomassa, vaan lahjoitus sisältyy säätiön edellisten tilikausien voittovaroihin.

SÄÄTIÖN HALLITUS PÄÄTTI ESITTÄÄ SÄÄTIÖN VALTUUSKUNNALLE, että valtuuskunta tekee säätiön saamaa lahjoitusta koskevan rahastointipäätöksen kevään 2020 kokouksessaan vuoden 2019 tilinpäätöksen hyväksyessään. Rahastointia koskeva kirjanpidon kirjaus tehdään vuoden 2020 tilikaudella. Säätiön lahjoituspääoman rahastoiminen toteutetaan niin, ettei säätiön saama eduskunnan lahjoitus enää vuoden 2020 tilinpäätöksessä sisälly säätiön edellisten tilikausien voittovaroihin. Rahasto muodostetaan sijoitussalkun luovutushetken markkina-arvon määräisenä.)

SÄÄTIÖN SIJOITETUN PÄÄOMAN MARKKINA-ARVO oli 31.12.2019 yhteensä 56.081.325 euroa ja säätiön käteisvarat olivat 6.746.666 euroa. Tilikauden ylijäämä on 615.620,60 euroa.

Sijoitusvuosi 2019

2019 OLI OSAKEMARKKINOILLA TUOTTOISA VUOSI.[1] Maailman osakkeet tuottivat vuoden aikana 29,6 prosenttia, eurooppalaiset osakkeet 26,9 prosenttia, pohjois-amerikkalaiset osakkeet 33,9 prosenttia, kehittyvien markkinoiden osakkeet 21,1 prosenttia ja pohjoismaiset osakkeet 23,5 prosenttia. Korkeita tuottolukemia siivittivät osaltaan loppuvuoden 2018 markkinalaskun jälkeiset alhaiset lähtötasot. Vuoden 2018 kurssihuiput puhkaistiinkin vasta loppuvuodesta. Vuoden 2019 loppuvuoden nousu oli vahvaa ja tähän syynä oli keskuspankkien elvyttävä rahapolitiikka ja ensimmäisen vaiheen kauppasopu USA:n ja Kiinan välillä.

[1] *Tässä esitetyt markkinoiden tuotot MSCI:n euromääräisistä kokonaistuottoindekseistä.*

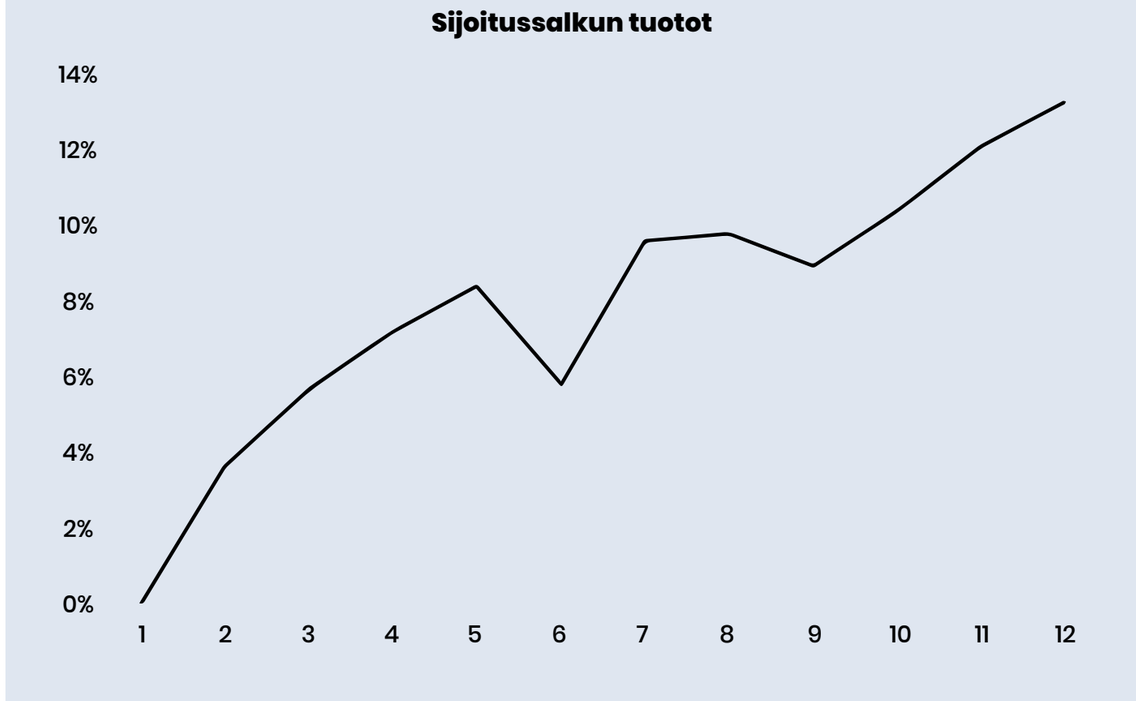

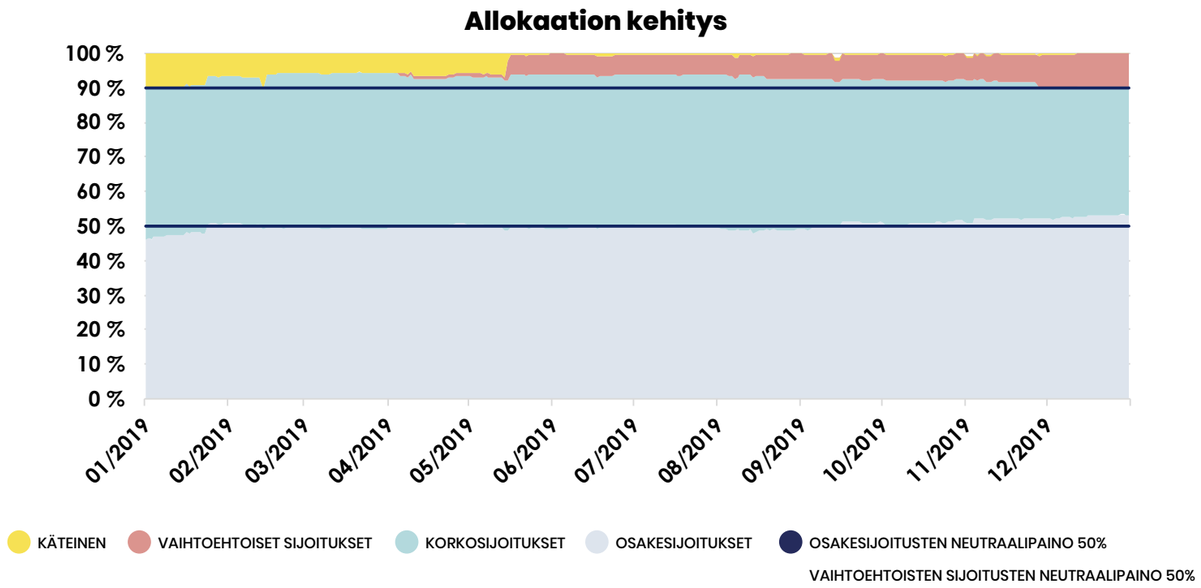

Vuoden 2019 osinkotuotot olivat yli 700 000 euroa.

Varainhoidon kulut olivat 38 000 euroa.

KOROT PYSYIVÄT EDELLEEN ALHAISELLA TASOLLA ja 12 kuukauden Euribor oli vuoden lopussa -0,25 prosenttia. Saksan valtion kymmenen vuoden obligaation korko laski vuoden aikana lisää ja oli vuoden lopussa negatiivinen (-0,18 prosenttia). Eurooppalaiset valtionlainat tuottivat 6,7 prosenttia, laskevasta korkotasosta johtuen. Öljyn hinta laski vuoden aikana 6 prosenttia päätyen 58 dollarin barrelihintaan (Brent Crude). Dollari vahvistui euroa vastaan samassa ajassa kolme prosenttia, EUR/USD-vaihtokurssin ollessa vuoden lopussa noin 1.12.

VUONNA 2019 SÄÄTIÖN SIJOITUSSALKUN TUOTTO oli 15,5 prosenttia.[2] Osakesijoitukset tuottivat 28,8 prosenttia ja korkosijoitukset 4 prosenttia. Salkkuun ensimmäistä kertaa huhtikuussa tehdyt vaihtoehtoiset sijoitukset olivat vuoden 2019 loppuun mennessä tuottaneet 1,6 prosenttia. Vuoden lopussa säätiön sijoitussalkusta 53 prosenttia oli osakesijoituksia, 37 prosenttia korkosijoituksia ja 10 prosenttia vaihtoehtoisia sijoituksia.

OSAKESIJOITUKSISTA 50 PROSENTTIA KOOSTUI sijoitusstrategiassa määritellyistä hyvää osinkoa maksavien, vakaiden pohjoismaalaisten pörssilistattujen yhtiöiden osakkeista ja 50 prosenttia strategiassa määritellyistä tehokkaissa maantieteellisesti hajautetuissa ratkaisussa, jotka säätiön tapauksessa on toteutettu sekä ETF- että perinteisillä rahastoilla. Korkosijoituksista vuoden 2019 lopussa 78 prosenttia oli hyvän (investment grade) ja 22 prosenttia heikomman (high yield) luottoluokituksen lainoissa josta 95 prosenttia oli euromääräisissä ja 5 prosenttia dollarimääräisissä lainoissa. Vaihtoehtoisista sijoituksista vuoden lopussa 94 prosenttia koostui laajasti hajautetuista ratkaisuista ja 6 prosenttia rahastomuotoisista kiinteistösijoituksista. Ensimmäiset vaihtoehtoiset sijoitukset tehtiin huhtikuun alussa ja lisäostoja tehtiin pitkin vuotta.

VUODEN LOPUSSA SIJOITUSSALKUN JAKAUMA oli lähellä sijoitusstrategiassa määriteltyä tavoiteallokaatiota: osakesijoitukset 3 prosenttia ylipainossa, korkosijoitukset 3 prosenttia alipainossa ja vaihtoehtoiset sijoitukset neutraalissa allokaatiossa.

[2]TWR-tuotto (time-weighted return). Tässä esitettävät luvut perustuvat sijoitusomaisuuden käyvän arvon muutoksiin. Luvut sisältävät todellisen markkinamuutoksen koko toimintakaudelle. Luvuissa on sekä realisoituneet tuotot/tappiot ja realisoitumattomat tuotot/tappiot. Luvut sisältävät myös mm. osinko-, voitto-osuus ja korkotuotot.

TASE

	31.12.2019	31.12.2018
VASTAAVAA		
Pysyvät vastaavat		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	28 721,47	0,00
Sijoitukset		
Muut osakkeet ja osuudet	50 642 269,45	43 855 087,47
Pysyvät vastaavat yhteensä	50 60 990,92	43 855 087,47
Vaihtuvat Vastaavat		
Saamiset		
Pitkäaikaiset		
Muut saamiset	11 502,00	0,00
Lyhytaikaiset		
Muut saamiset	317,82	105 733,18
Siirtosaamiset	165 885,00	0,00
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	166 202,82	105 733,18
Saamiset yhteensä	177 704,82	105 733,18
Rahat ja pankkisaamiset	6 746 665,62	12 704 695,76
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	6 924 370,44	12 810 428,94
VASTAAVAA YHTEENSÄ	57 595 361,36	56 665 516,41
VASTATTAVAA		
Oma pääoma		
Peruspääoma	50 456,38	50 456,38
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	56 533 373,86	131 536,84

Arvopapereiden myyntivoitot olivat 630 000 euroa ja myyntitappiot 95 000 euroa.

Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	615 620,60	56 401 837,02
Oma pääoma yhteensä	57 199 450, 84	56 583 830,24
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Ostovelat	286 881,99	28 806,73
Muut velat	25 732,34	16 226,02
Siirtovelat	83 296,19	36 653,42
Vieras pääoma yhteensä	395 910,52	81 686,17
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	57 595 361,36	56 665 516,41

TULOSLASKELMA

VARSINAINEN TOIMINTA	**2019**	**2018**
Lapsipolitiikan tieto		
Tuotot	22 925,22	0,00
Henkilöstökulut	-280 935,62	0,00
Muut kulut	-386 462,14	0,00
yht.	**-644 472,54**	**0,00**
Lapsipolitiikan johtamisosaaminen		
Henkilöstökulut	-110 900,52	0,00
Muut kulut	-43 056,12	0,00
yht.	**-153 956,64**	**0,00**
Lapsipolitiikan innovaatiotoiminta		
Henkilöstökulut	-73 833,69	0,00
Muut kulut	-196 963,98	0,00
yht.	**-270 797,67**	**0,00**

	2019	**2018**
Kasvun tuki / Lape-hanke		
Tuotot	0,00	170 255,78
Henkilöstökulut	0,00	-136 093,43
Muut kulut	0,00	-34 162,35
yht.	**0,00**	**0,00**
Keskitetyt toiminnat		
Tuotot	433,20	65 593,87
Henkilöstökulut	-255 520,98	-120 087,89
Muut kulut	-385 666,20	-137 424,85
yht.	**-640 753,98**	**-191 918,87**

	2019	**2018**
VARSINAINEN TOIMINTA YHTEENSÄ	**-1 709 980,83**	**-191 918,87**
VARAINHANKINTA		
Lahjoitukset	0,00	49 999 949,00
TUOTTO-/KULUJÄÄMÄ	-1 709 980,83	49 808 030,13

SIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA	**2019**	**2018**
Tuotot		
Arvopapereiden myyntivoitot	628 598,88	7 094 129,94
Osinkotuotot	702 644,90	1 902 645,00
Korkotuotot	67 298,49	1,76
Voitto-osuudet	54 584,49	0,00
Muut sijoitustuotot	34 789,60	0,00
Arvonalentumisten palautukset	1 729 663,16	0,00
Tuotot yhteensä	3 217 579,52	8 910 361,70
Kulut		
Arvopapereiden myyntitappiot	-95 304,74	-770 179,38
Korkokulut	-5 318,39	-2,18
Varainhoito	-38 267,92	-102 293,22
Arvonalentumiset	-753 087,04	-1 444 080,03
Lähdeverot	0,00	-86 415,00
Kulut yhteensä	-891 978,09	-2 316 554,81
SIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA YHTEENSÄ	2 325 601,43	6 593 806,89

TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	**615 620,60**	**56 401 837,02**

Hallinto

Toimielimet ja hallinto

Säätiön toimielimet ovat kansanedustajista koostuva valtuuskunta, hallitus ja varainhoitotoimikunta sekä toimitusjohtaja. Lisäksi säätiössä toimii tieteellinen neuvosto.

Säätiön hallitus hyväksyi maaliskuussa 2019 säätiölle työjärjestyksen ja toukokuussa sekä hallituksen että tieteellisen neuvoston työjärjestyksen.

Säätiö noudattaa hyvää hallintotapaa. Säätiö on Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan jäsen.

VALTUUSKUNTA

Säätiön valtuuskunnan tehtävänä on seurata, tukea ja edistää säätiön toimintaa. Valtuuskunnan asettamisesta, kokoonpanosta ja toimikaudesta säädetään lailla (1004/2017). Säätiön ensimmäinen valtuuskunta kokoontui kolme kertaa vuonna 2018 ja neljännen kerran 6.3.2019. Ensimmäisen valtuuskunnan puheenjohtajana toimi Aila Paloniemi (kesk.) ja varapuheenjohtajana Sari Sarkomaa (kok.).

Itlan valtuuskunta vaihtui vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeen eduskunnan päätöksellä 18.6.2019. Valtuuskunta kokoontui ensimmäisen kerran 11.12.2019. Kokouksessa valtuuskunta valitsi keskuudestaan puheenjohtajaksi Mirka Soinikosken (vihr.) ja varapuheenjohtajaksi Eeva-Johanna Elorannan (sd.).

VALTUUSKUNNAN JÄSENET 2018–2019

JÄSENET

Tiina Elovaara (sin.)
Arja Juvonen (ps.)
Antti Kurvinen (kesk.)
Johanna Ojala-Niemelä (sd.)
Aila Paloniemi (kesk.)
Sari Sarkomaa (kok.)
Satu Taavitsainen (sd.)
Mari-Leena Talvitie (kok.)
Ulla Parviainen (kesk.)

VARAJÄSENET

Outi Alanko-Kahiluoto (vihr.)
Ari Jalonen (sin.)
Niilo Keränen (kesk.)
Suna Kymäläinen (sd.)
Jari Myllykoski (vas.)
Sari Raassina (kok.)
Veronica Rehn-Kivi (r.)
Kari Tolvanen (kok.)
Petri Honkonen (kesk.)

VALTUUSKUNNAN JÄSENET 2019–

JÄSENET

Eeva-Johanna Eloranta (sd.) (varapj.)
Riitta Mäkinen (sd.)
Ari Koponen (ps.)
Sanna Antikainen (ps.)
Anna-Kaisa Ikonen (kok.)
Ville Kaunisto (kok.)
Hilkka Kemppi (kesk.)
Mirka Soinikoski (vihr.) (puheenjohtaja)
Pia Lohikoski (vas.)

VARAJÄSENET

Kimmo Kiljunen (sd.)
Johanna Ojala-Niemelä (sd.)
Juha Mäenpää (ps.)
Sheikki Laakso (ps.)
Terhi Koulumies (kok.)
Pekka Aittakumpu (kesk.)
Pasi Kivisaari (kesk.)
Noora Koponen (vihr.)
Mikko Ollikainen (r.)

HALLITUS

Säätiön hallitus huolehtii säätiölain perusteella säätiön hallinnosta ja siitä, että säätiön toiminta järjestetään asianmukaisesti tarkoituksen toteutumiseksi. Lisäksi hallitus vastaa siitä, että kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty.

Hallitus valmistelee valtuuskunnassa käsiteltävät asiat lukuun ottamatta hallituksen jäsenten valitsemista. Lisäksi hallitus päättää säätiön strategiasta, resurssisuunnittelusta ja toimintapoliittisista linjauksista.

Säätiön hallitus kokoontui vuoden 2019 aikana yhdeksän kertaa.

Valtuuskunta valitsi kokouksessaan 11.12.2019 neljä uutta hallituksen jäsentä ja varajäsentä. Uudet jäsenet aloittivat hallitustyönsä 1.1.2020.

HALLITUKSEN JÄSENET 2019

JÄSENET

Petri Pohjonen (pj)
Maria Kaisa Aula
Riitta Särkelä
Klaus Ranta
Mirjam Kalland
Sixten Korkman
Terhi Päivärinta

VARAJÄSENET

Arto Willman
Hanna Heinonen
Teppo Koivisto
Tuire Santamäki-Vuori
Jorma Komulainen
Mikko Mikkola
Jouni Välijärvi

TOIMITUSJOHTAJA

VTT, dosentti Petri Virtanen aloitti helmikuussa 2019 säätiön toimitusjohtajana. Elokuun 2019 alusta alkaen toimitusjohtaja on myös toiminut osa-aikaisena hallintotieteen professorina Vaasan yliopistossa. Toimitusjohtajan sijaisena toimii kehitysjohtaja Tiina Ristikari.

VARAINHOITOTOIMIKUNTA

Varainhoitotoimikunnan tehtävänä on toimia säätiön tukena vastuullisen sijoitustoiminnan toteuttamiseksi. Säätiön varainhoidon on oltava suunnitelmallista, varmaa, tuloa tuottavaa, harkitsevaista ja pitkäjänteistä.

Varainhoitotoimikunta arvioi sijoitetun varallisuuden tuottokehitystä ja riskejä, sijoitusstrategian toimivuutta sekä ulkopuolisten omaisuudenhoitajien toimintaa vähintään kahdesti vuodessa. Varainhoitotoimikunta kokoontui vuoden aikana kolme kertaa.

VARAINHOITOTOIMIKUNNAN JÄSENET 2019

Annika Ekman
Teppo Koivisto
Sixten Korkman
Mikko Mikkola
Petri Pohjonen

TIETEELLINEN NEUVOSTO

Itlan tieteellisen neuvoston tehtävä on tukea säätiön tieteellistä toimintaa varhaisen tuen työmenetelmien ja interventioiden arviointikriteerien kehittämisessä ja menetelmien arvioinnissa. Se tekee kokonaisarvion ja päätöksen eri menetelmien luokituksesta tieteellisen toimituksen esityksen pohjalta ja tukee toiminnallaan tieteellisen toimituksen työtä ja säätiön tietotuotantoa.

Tieteellinen neuvosto kokoontui kertomusvuoden aikana kaksi kertaa.

TIETEELLISEN NEUVOSTON JÄSENET 2019

Kristian Wahlbeck (pj)
Marja Holmila
Raija-Leena Punamäki
Päivi Santalahti (lopetti 11/2019)
Christina Salmivalli (lopetti 1/2019)
Ilse Julkunen (lopetti 1/2019)
Eeva Aronen
Mirjam Kalland
Jorma Komulainen
Nina Sajaniemi
Marjukka Mäkelä
Taina Laajasalo (aloitti 5/2019)

Henkilöstö

VUODEN AIKANA HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ KASVOI kolmesta henkilöstä 12 henkilöön. Palkatut henkilöt toimivat pääasiassa kehitysjohtajan ja asiantuntijan nimikkeillä. Lisäksi säätiössä on työskennellyt projektitutkija First 1000 days -hankkeessa.

Tilintarkastus

SÄÄTIÖN TILINTARKASTAJAKSI VUODELLE 2019 valittiin Oy Tuokko Ltd. Vastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Janne Elo.

Lähipiiritoiminta

SÄÄTIÖLLÄ EI OLE LAINOJA, LAINANANTOA, TAKAUKSIA tai muita vastuita lähipiiriin kuuluvien henkilöiden tai yhteisön kanssa. Palkkioita säätiö on maksanut kertomusvuoden aikana hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle yhteensä 126.557 euroa. Tilintarkastajille maksetut palkkiot vuodelta 2019 ovat yhteensä 19.189 euroa. Muita tiedossa olevia lähipiiritoimia säätiöllä ei ole ollut kertomusvuoden aikana.

itla Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö

Näköaloja vuoteen 2020

SÄÄTIÖ TOTEUTTAA VUONNA 2020 säätiön hallituksen syyskuussa 2019 hyväksymää ja säätiön sääntöihin perustuvaa strategiaa.

SÄÄTIÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ ON MUUTOKSESSA. Julkisessa politiikassa ja siihen liittyvässä keskustelussa puhutaan paljon lapsimyönteisestä yhteiskunnasta erilaisin painotuksin ja sanakääntein. Hallituksen valmistelussa olevat asiakokonaisuudet – kansallinen lapsistrategia, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus ja sosiaaliturvan uudistus – pitävät lapsiin, nuoriin ja perheisiin liittyvät keskustelut ajankohtaisina todennäköisesti koko vuoden. Alkuvuodesta 2020 nousi keskusteluun aiheeksi voimakkaasti syntyvyyden lasku ja oletettavaa on, että tämä teema pysyy otsikoissa pysyvästi. Alkuvuonna 2020 alkanut koronapandemia tulee heijastumaan monin eri tavoin lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin monin eri tavoin. Huolena on, että pandemian vaikutukset heijastuvat perheisiin kasvaneina mielenterveysongelmina ja päihteiden käytön ja perheväkivallan lisääntymisenä.

SÄÄTIÖN TOIMINTAVUOSI 2020 tulee olemaan merkittävä kahdesta syystä. Ensinnäkin säätiön strategiaan 2019-2022 liittyvien toimenpiteiden vaikuttavuudesta tulee saada aikaan näyttöjä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että säätiö on mukana rakentamassa lasten ja perheiden työ- ja interventiomenetelmien näyttöperusteista kansallista mallia, säätiön innovaatiotoiminnan roolille tulee löytyä kasvavaa kansallista kysyntää ja säätiön Lapsuuden rakentajat -johtamiskoulutuksen vaikutus alkaa näkyä lasten ja perheiden palvelujen systeemisenä muutoksena. Toisaalta säätiön toimintaan vaikuttaa alkuvuonna 2020 alkanut koronapandemia, jonka vuoksi säätiö tekee toimenpiteitä pandemiasta aiheutuneen kriisin hoitamiseen. Säätiö osallistuu muun muassa #lapsellelounas -kampanjaan ja teettää selvityksiä sosiaalityön, sosiaalihuollon ja lastensuojelun toimintavarmuudesta.

SÄÄTIÖN TOIMINTA RAHOITETAAN säätiön sijoitetun lahjoituspääoman tuotolla. Vuosi 2019 onnistui varainhoidon osalta erityisen hyvin. Säätiön sijoitetutun pääoman tuotto on todennäköisesti selvästi heikompaa vuonna 2020 johtuen koronapandemian vaikutuksista rahoitusmarkkinoihin ja sijoitustoimintaan.

VUODEN 2020 AIKANA SÄÄTIÖN TOIMINNALLISET HAASTEET organisaationa liittyvät tunnettuuden kasvamiseen ja asemaan lasten hyvinvoinnin toimijoiden kentällä, asiantuntijaroolin vakiintumiseen, koronapandemiaan liittyviin toimenpiteisiin, lasten hyvinvointia koskevan tiedon merkityksen esiin nostamiseen, kansainvälisten suhteiden luomiseen ja viestinnällisen kyvykkyyden vahvistamiseen.

itla Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö

#lapsuudenrakentajat

itla

Itsenäisyyden
juhlavuoden
lastensäätiö